

Beata SZCZECIŃSKA

RYNEK PRACY NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE W ODNIESIENIU DO KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

LABOUR MARKET IN RURAL AREAS IN POLAND AGAINST EU COUNTRIES

Katedra Analizy Systemowej i Finansów, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, ul. Klemensa Janickiego 31, 71-270 Szczecin, e-mail: beata.szczecinska@zut.edu.pl

Summary. The aim of the article was to evaluate changes in the labour market in rural areas in Poland in the years 2004–2015. By using of Hellwig's taxonomic measure of development it was shown the position of Poland, in terms of the examined phenomenon, in comparison with other EU countries. The study is based on figures from the Central Statistical Office and Eurostat. Analyzing ten years of Polish participation in the EU it can be observed that the employment rate in the country increased by more than 10%, and the unemployment rate fell down by almost half. Comparison of the situation on the labour market in rural areas in Poland with other EU countries is not optimistic, because our country has one of the highest unemployment rates and relatively low employment rate.

Słowa kluczowe: obszary wiejskie, rynek pracy, taksonomiczny miernik rozwoju Hellwiga.

Key words: rural areas, labour market, Hellwig's taxonomic measure of development.

WSTĘP

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej zapoczątkowało procesy, które odcisnęły piętno na rynku pracy. Gospodarka, dzięki znacznej dynamice eksportu i napływowi środków z funduszy unijnych, weszła w fazę szybkiego wzrostu gospodarczego. Zjawiska te spowodowały, że przedsiębiorstwa zaczęły odważniej przeznaczać środki na inwestycje, które napędzały popyt wewnętrzny oraz spowodowały wzrost popytu na pracę (Nagaj 2011).

Przemiany zachodzące na wsi polskiej mają swoje źródła zarówno wewnątrz kraju, co oznacza, że wynikają ze zmian sytuacji polityczno-gospodarczej czy społeczno-kulturowej, jak i na zewnątrz państwa (np. polityka Unii Europejskiej, globalizacja). Współcześnie wieś pełni nieco inne funkcje niż wcześniej, chociaż w dalszym ciągu podstawowym miejscem pracy osób zamieszkałych na tych terenach jest rolnictwo.

Wzrost różnorodności społecznej, mobilności przestrzennej, a przede wszystkim stylów życia zmusza do weryfikacji dotychczasowych sposobów myślenia o wsi jak o środowisku społecznym w tradycyjnym ujęciu, definiowanym przez pryzmat rolnictwa, familijności, społecznego konserwatyzmu oraz społeczno-ekonomicznej homogeniczności (Wójcik 2009).

Ważnym elementem wpływającym na współczesny obraz wsi jest materialna sytuacja jej mieszkańców, wynikająca głównie ze zmian, które zachodzą na rynku pracy. Dlatego głównym celem niniejszego opracowania jest próba oceny tych zmian w Polsce w latach 2004–2015. Dokonano również porównania badanego zjawiska z sytuacją w krajach Unii Europejskiej w roku 2014. Ponadto przeprowadzono liniowe porządkowanie za pomocą taksonomicznego

miernika rozwoju Hellwiga. Wykorzystanie metod taksonomicznych pozwoliło na podział krajów Unii Europejskiej na grupy typologiczne podobne pod względem badanego zjawiska. W niniejszym opracowaniu wykorzystano literaturę przedmiotu oraz dane źródłowe pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego i Eurostatu. Wyniki badań przedstawiono w formie opisowej, tabelarycznej i graficznej.

PODSTAWOWE CHARAKTERYSTYKI RYNKU PRACY NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE

Niejednoznaczność definiowania obszarów wiejskich powoduje, że w zależności od przyjętego kryterium podziału, wielkości charakteryzujące te tereny mogą się nieznacznie różnić. W opracowaniu wykorzystano dane liczbowe pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego oraz z EUROSTATU, dlatego poniżej podano definicje wykorzystywane przez te instytucje.

Według klasyfikacji Głównego Urzędu Statystycznego, która opiera się na podziale jednostek administracyjnych zastosowanym w rejestrze TERYT (Krajowym rejestrze urzędowego podziału terytorialnego kraju), za obszary wiejskie uważa się tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast. Składają się na nie gminy wiejskie oraz tereny wiejskie gmin miejsko-wiejskich (Obszary wiejskie... 2015).

Typologia regionów według EUROSTATU obejmuje (Kowalka i Klimanek 2015):

- a) wyznaczenie gridów miejskich i wiejskich,
- b) klasyfikację podregionów.

Gridy (jednostki kilometrowe) to kwadraty o powierzchni 1×1 km, wyznaczone przez linie siatki geograficznej. Grupę gridów, inaczej grupę kwadratów, tworzy 8 sąsiadujących ze sobą kwadratów otaczających kwadrat centralny. Kryteria podziału gridów na miejskie i wiejskie to gęstość zaludnienia danego gridu oraz liczebność populacji zamieszkującej grupę gridów. Jeśli gęstość zaludnienia centralnego kwadratu przekracza 300 osób/km^2 , to liczba ludności ją zamieszkująca będzie sumowana z liczbą ludności każdego z ośmiu kwadratów, którego gęstość zaludnienia przekroczy 300 osób/km^2 . Gdy suma ludności tej grupy gridów przekroczy 5000 osób, obszar taki jest klasyfikowany jako miejski. Obszar wiejski stanowią te „jednostki kilometrowe”, które nie spełniają powyższych kryteriów. Następnie na podstawie wcześniej wyznaczonych obszarów miejskich i wiejskich, wyznaczane są 3 typy podregionów (NTS 3), przy jednoczesnym zastosowaniu takich kryteriów, jak:

- a) udział ludności na terenie wiejskich „jednostek kilometrowych” $> 50\%$ – podregion w większości wiejski;
- b) udział ludności na terenie wiejskich „jednostek kilometrowych” $20\text{--}50\%$ – podregion pośredni;
- c) udział ludności na terenie wiejskich „jednostek kilometrowych” $< 20\%$ – podregion w większości miejski.

W celu dokładniejszej identyfikacji typu NTS 3, w zależności od specyfiki podregionu, wprowadza się dodatkowe kryteria delimitacji, tj.:

- a) w przypadku jednostek NTS 3 o niewielkiej powierzchni (tj. poniżej 500 km^2) dokonywane jest ich grupowanie z sąsiednimi jednostkami NTS 3 (w zależności od potrzeb z jedną jednostką lub kilkoma jednostkami) w celu ustalenia typu. Gdy powierzchnia zgrupowanych jednostek NTS 3 przekroczy 500 km^2 , klasyfikuje się je do jednej z 3 wyżej przedstawionych kategorii;

b) wielkość miasta na terenie danego NTS 3:

- w przypadku, gdy na terenie podregionu w większości wiejskiego (PW) położone jest miasto o liczbie ludności powyżej 200 tys. osób, stanowiącej przynajmniej 25% populacji podregionu, podregion ten uznaje się za pośredni (P);
- w przypadku, gdy na terenie podregionu pośredniego (P) położone jest miasto o liczbie ludności powyżej 500 tys. osób, stanowiącej przynajmniej 25% populacji podregionu, podregion ten uznaje się za w większości miejski (PM).

Obszary wiejskie w Polsce zajmują znaczną część powierzchni (93,1%); zamieszkane były na koniec 2015 roku przez około 15,3 mln osób, co stanowiło 39,7% ludności kraju (Rocznik Demograficzny 2016). W latach 2004–2015 nastąpił wzrost liczby ludności wiejskiej o 567 tys. osób (tj. o 3,9%). Wzrost ten wynikał głównie z dodatniego salda migracji wynikającego z przeprowadzania się ludności miejskiej na wieś, zahamowania odpływu mieszkańców wsi do pracy w mieście oraz z dodatniego przyrostu naturalnego. Przyrost naturalny w miastach od wielu lat jest ujemny, natomiast na terenach wiejskich wprowadziliśmy niski, ale dodatni (w 2004 roku wynosił 0,3, a w 2014 – ok. 0,7 promila). Wyjątek stanowi ostatni analizowany rok (2015), w którym zanotowano ujemny przyrost naturalny także dla obszarów wiejskich (–0,1 promila). Od 2000 roku saldo migracji wewnętrznych dla terenów wiejskich jest dodatnie. Na obszary te w 2015 roku przybyło o 24,1 tys. osób więcej, niż je opuściło. Natomiast saldo migracji zagranicznych było na przestrzeni kilku dziesięcioleci ujemne; w 2015 roku wynosiło –3,8 tys. osób. Zmiany liczby ludności wiejskiej wynikające ze zmian administracyjnych są niewielkie. W prognozie ludności opracowanej przez GUS szacuje się, że od 2014 do 2030 roku nastąpi wzrost liczby ludności na terenach wiejskich o prawie 308 tys. osób i osiągnie 15,6 mln. Natomiast w ciągu kolejnych 20 lat będzie następował spadek liczby ludności. Jednak dopiero w 2042 roku liczba ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich będzie kształtowała się nieco poniżej stanu notowanego pod koniec 2014 roku (Prognoza ludności... 2014). Prognozuje się, że w tym okresie nastąpi również ubytek liczby ludności zamieszkałej na obszarach miejskich, co w konsekwencji doprowadzi do wzrostu udziału ludności wiejskiej w populacji naszego kraju do 44,5%.

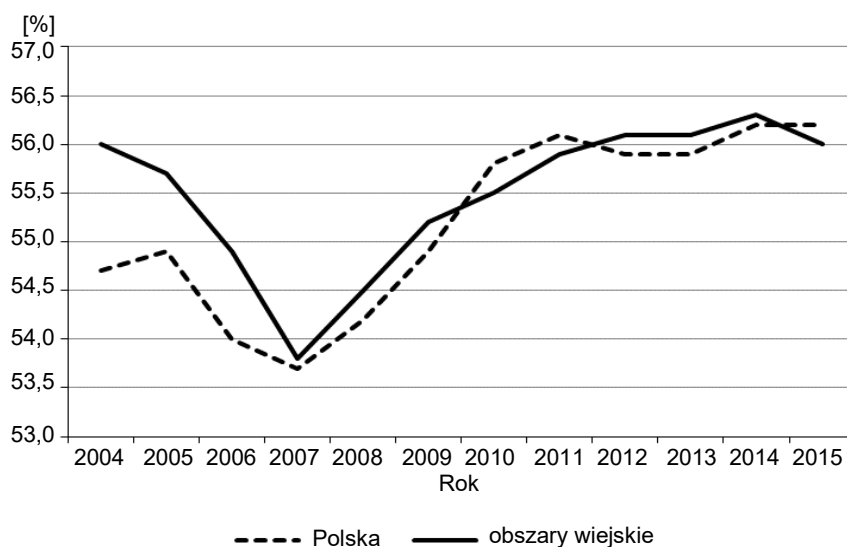
Gęstość zaludnienia w Polsce w 2015 roku wynosiła 123 osoby na 1 km² i nie zmieniała się znacznie w ostatnich latach. Najwięcej osób przypadało na 1 km² w województwie śląskim (372), następnie w województwie małopolskim (222). Województwa o najniższej gęstości zaludnienia to województwa podlaskie (59 osób/1 km²) i warmińsko-mazurskie (60 osób/1 km²). Mniej niż 100 osób przypada na 1 km² także w województwach: lubuskim, zachodniopomorskim i lubelskim. Na obszarach wiejskich wskaźnik ten był znacznie niższy i wynosił średnio tylko 52 osoby/km². Gęstość zaludnienia na tych obszarach była także bardzo zróżnicowana regionalnie – od 24 osób/km² w województwie podlaskim do 128 osób/km² w województwie małopolskim (Powierzchnia i ludność... 2015).

Rynek pracy jest definiowany na różne sposoby, ale w większości definicji wyróżnia się ekonomiczny i społeczny jego charakter. Według np. Szaban (2013) ekonomia wyjaśnia gospodarcze przesłanki kształtowania się rynku pracy, z uwzględnieniem produkcji, dystrybucji, handlu, konsumpcji dóbr i usług; nauki społeczne zaś pozwalają poznać struktury społeczne i ich dynamikę, a także zmiany społeczne, będące wynikiem, między innymi, zmian zachodzących na rynku pracy. Jedną z prostszych definicji określa rynek pracy jako pracowników chcących i mogących pracować oraz pracodawców chętnych, by ich zatrudnić.

Zmiany dokonujące się na współczesnym rynku pracy oraz ich ekonomiczne i społeczne skutki sprawiają, że rynek ten staje się coraz ważniejszym czynnikiem rozwoju społecznego. Strukturalny deficyt miejsc pracy, rosnąca konkurencyjność, zmiany organizacji pracy, jej charakteru, a szczególnie niestabilność zatrudnienia prowadzą nie tylko do zróżnicowania zatrudnienia i form pracy, ale wymagają także większego zaangażowania w zarządzanie własną pracą zawodową. Coraz więcej wysiłku i czasu należy przeznaczyć nie tylko na świadczenie pracy, ale i na jej pozyskanie i utrzymanie. W analizach rynku pracy, prowadzonych z perspektywy jego znaczenia dla warunków życia ludności i rozwoju społecznego, nacisk położony jest na stopień zaangażowania ludności na rynku pracy i jego zróżnicowanie (Kotowska i in. 2014).

W pomiarze stopnia zaangażowania ludności na rynku pracy wykorzystuje się miary bezwzględne i względne. Miary absolutne (bezwzględne) dotyczą pomiaru wielkości danej populacji (np. liczby osób aktywnych zawodowo w danym okresie). Do miar względnych zalicza się współczynniki aktywności zawodowej ludności, wskaźniki zatrudnienia oraz stopy bezrobocia będące podstawowymi miernikami natężenia rozpatrywanych procesów (Kotowska i in. 2014).

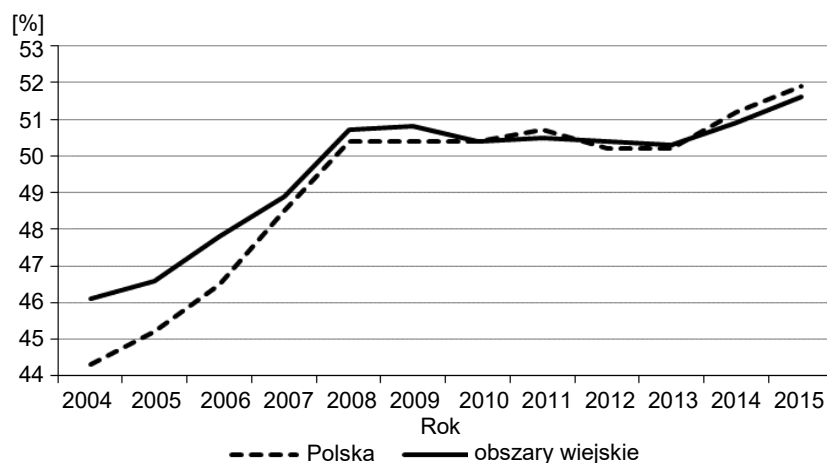
Współczynnik aktywności zawodowej jest to (Zasady metodyczne... 2008) procentowy udział aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy, wyróżnianej m.in. ze względu na wiek, poziom wykształcenia, stan cywilny) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy). Współczynnik ten wyliczony dla Polski wzrósł nieznacznie w roku 2005, w porównaniu z rokiem poprzednim (o 0,2 p.p.); następnie do roku 2007 notowano jego spadek do poziomu 53,7% (ryc. 1). Na koniec badanego okresu, tj. w 2015 roku, jego poziom był wyższy niż w roku 2007 o ok. 4,7%. Natomiast wskaźnik ten dla obszarów wiejskich w latach 2004–2007 wykazywał tendencję spadkową (o 2,2 p.p.); w kolejnych 7 latach można zauważyć jego sukcesywny wzrost do poziomu 56,3% (2014 r.), co zasługuje na pozytywną ocenę. Niestety, ostatni analizowany rok przyniósł spadek wskaźnika o 0,3 p.p. W latach 2004–2009 oraz 2012–2014 omawiany współczynnik był nieznacznie wyższy na obszarach wiejskich niż średni współczynnik dla całego kraju.

Ryc. 1. Współczynnik aktywności zawodowej w latach 2004–2015

Źródło: opracowano na podstawie danych z Małego Rocznika Statystycznego z lat 2005–2016.

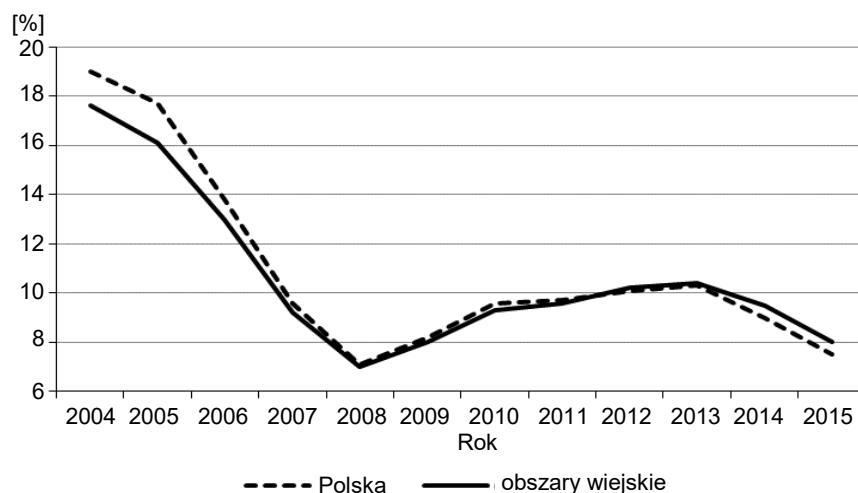
Ważnym wskaźnikiem zaangażowania zasobów ludzkich w procesy wytwarzania produktu krajowego brutto jest także wskaźnik zatrudnienia. Jest to (Zasady metodyczne... 2008) wyznaczony procentowy udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy). W latach 2004–2008 zanotowano znaczny wzrost tego wskaźnika (ryc. 2) zarówno w odniesieniu do całego kraju, jak i obszarów wiejskich o odpowiednio 6,1 p.p. i 4,6 p.p. W następnym okresie wartość omawianych wskaźników oscylowała w granicach 50,2–50,8%, by w roku 2015 osiągnąć najwyższy poziom zanotowany w ostatnich 10 latach.

Rys. 2. Wskaźnik zatrudnienia w latach 2004–2015

Źródło: zob. ryc.1.

Odzwierciedleniem zmian zachodzących na rynku pracy jest także stopa bezrobocia ujmowana jako (Zasady metodyczne... 2008) procentowy udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy). Porównując jej poziom dla kraju i obszarów wiejskich (ryc. 3), zauważyć można zbliżoną tendencję, tzn. wyraźnie spadkową od 2004 do 2008 roku (odpowiednio o 11,9 i 10,6 p.p.), a następnie wzrostową do 2013 roku (odpowiednio o 3,2 i 3,4 p.p.). Na zmniejszenie się bezrobocia, z jednej strony, wpływ miała poprawa koniunktury, a z drugiej strony – aktywizacja bezrobotnych, będąca skutkiem polityki rynku pracy prowadzonej przez powiatowe urzędy pracy (Jarmołowicz i Knapińska 2011).

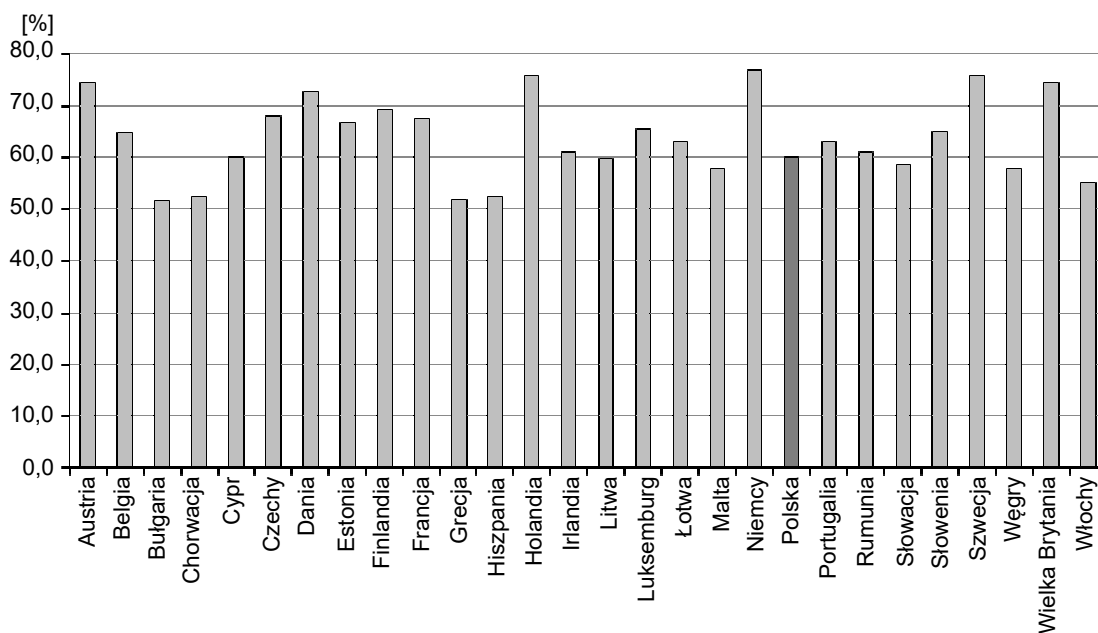

Rys. 3. Stopa bezrobocia w latach 2004–2015

Źródło: zob. ryc.1.

RYNEK PRACY NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE I W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Porównując państwa Unii Europejskiej¹ pod względem poziomu wskaźnika zatrudnienia na obszarach wiejskich (ryc. 4), zauważyć można, że 3 z nich (Niemcy, Holandia i Szwecja) przekroczyły 75%. Polska pod tym względem znalazła się dopiero na 19 miejscu z wynikiem 60,0%. Poziom tego wskaźnika dla naszego kraju w bazie danych Eurostatu jest zdecydowanie wyższy niż w bazie BAEL, co wynika z różnego definiowania obszarów wiejskich, o czym była mowa na początku niniejszego opracowania. Najmniejszy udział pracujących w liczbie ludności w wieku 15–64 lata odnotowano dla Grecji (51,7%) i Bułgarii (51,4%). Zauważyć można, że wskaźnik zatrudnienia jest znacznie zróżnicowany pod względem płci, tzn. dla mężczyzn był zdecydowanie wyższy niż dla kobiet. Wskaźnik ten w przypadku mężczyzn przyjmował wartości w granicach 81,4–55,9%, natomiast w przypadku kobiet – 74,2–41,4%. Różnica omawianych wskaźników pod względem płci, wynosząca powyżej 20 p.p. na korzyść mężczyzn, dotyczyła 3 państw: Malty, Grecji i Włoch; w przypadku Litwy, Finlandii i Szwecji różnica ta nie przekroczyła nawet 4 p.p.

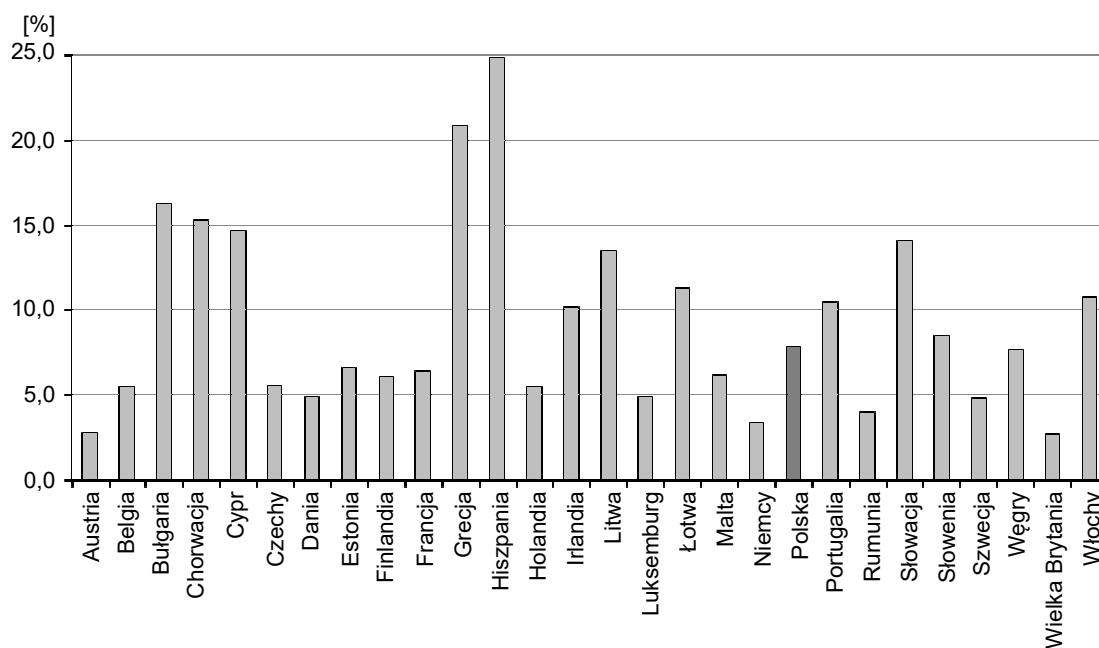
Ryc. 4. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata na obszarach wiejskich w krajach UE w 2014 roku

Źródło: opracowano na podstawie Bazy danych Eurostatu, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/>.

Stopa bezrobocia osób w wieku 25 lat i więcej (ryc. 5) na terenach wiejskich wykazywała znaczne zróżnicowanie w poszczególnych państwach UE. Różnica między największą a najmniejszą wartością wynosiła w 2014 roku 22,2 p.p. Najwyższy poziom tego wskaźnika (powyżej 20%) zanotowały Hiszpania i Grecja. Stopę bezrobocia poniżej 4% uzyskały 3 państwa UE: Wielka Brytania, Austria i Niemcy. Nasz kraj, ze wskaźnikiem wynoszącym 7,8%,

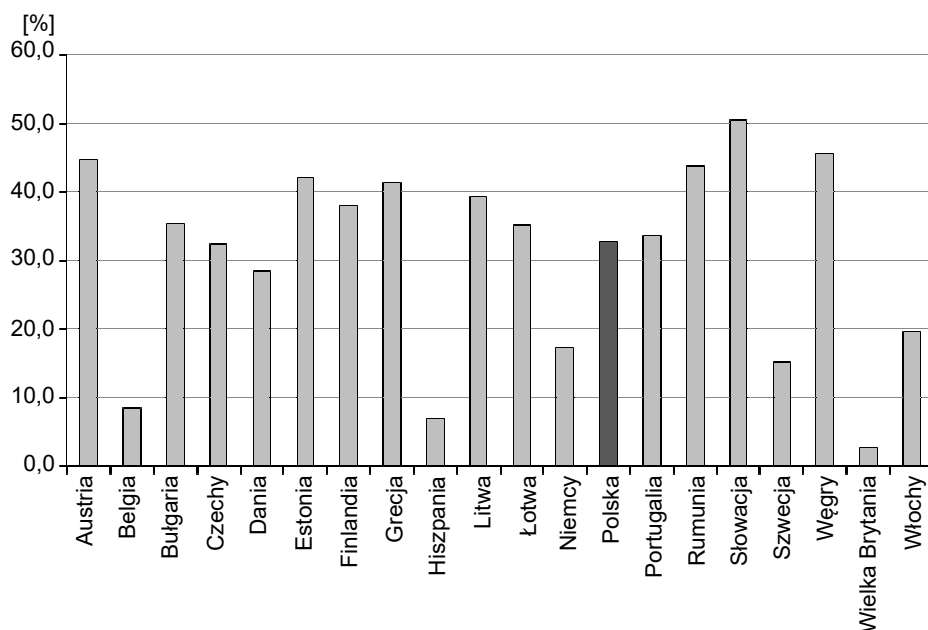
¹ Dane pochodzą z Bazy danych Eurostatu (<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/>); dotyczą roku 2014, ponieważ brakuje części danych dla roku 2015.

znalazł się na 16 miejscu. Analizując ten wskaźnik pod względem płci, zauważyć można, że stopa bezrobocia kobiet była wyższa niż mężczyzn w przypadku 15 państw. Najniższą stopę bezrobocia mężczyzn odnotowano dla Austrii (2,6%), natomiast kobiet – w Wielkiej Brytanii (również 2,6%). Największe odchylenie odnotowano w Grecji (7 p.p.), w przypadku której stopa bezrobocia kobiet wynosiła prawie 25%, a w przypadku mężczyzn – 18%.

Ryc. 5. Stopa bezrobocia osób w wieku 25 lat i więcej na obszarach wiejskich w krajach UE w 2014 roku
Źródło: zob. ryc. 4.

Za ludność aktywną zawodowo w Polsce uznaje się wszystkich pracujących zawodowo (pracodawców, pracowników najemnych, pracujących na własny rachunek, nieodpłatnie pomagających członków rodzin) oraz zarejestrowanych bezrobotnych (Aktywność ekonomiczna... 2003). O poziomie aktywności zawodowej decydują czynniki demograficzne oraz społeczno-ekonomiczne występujące w danym kraju czy nawet regionie. Porównania międzynarodowe mogą być jednak obarczone pewnym błędem, ponieważ w niektórych krajach do aktywnych zawodowo zalicza się np. także pracujących więźniów, osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową, pracujących zakonników i gospodynie domowe pomagające w gospodarstwie rolnym. Na ryc. 6 przedstawiono udział ludności aktywnej zawodowo na obszarach wiejskich w ogólnej liczbie aktywnych zawodowo w danym kraju. Jednak brak możliwości skompletowania pełnych danych, charakteryzujących badane zjawisko w poszczególnych państwach, spowodował, że analizie poddano jedynie 20 z nich. Jeśli chodzi o pozostałe kraje UE, w bazie Eurostatu nie było wystarczających danych do wyliczenia wspomnianego wskaźnika. Polska pod względem tego wskaźnika zajęła, wśród przyjętych do badania państw UE, 12 miejsce. Najwyższy poziom wskaźnika odnotowano w Słowacji, w której ponad 50% wszystkich aktywnych zawodowo zamieszkiwało obszary wiejskie. W 3 krajach (Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Belgii) poziom tego wskaźnika nie przekroczył 10%.

Rys. 6. Udział osób aktywnych zawodowo na terenach wiejskich w wieku powyżej 25 lat w ogólnej liczbie aktywnych zawodowo w kraju w tej samej grupie wieku w 2014 roku
Źródło: zob. ryc. 4.

W dalszej części opracowania przeprowadzono porządkowanie liniowe obiektów (krajów UE) pod względem zjawisk zachodzących na rynku pracy na obszarach wiejskich. Wśród metod porządkowania liniowego można wyróżnić m.in. procedury oparte na zmiennej syntetycznej. W tym celu wykorzystuje się mierniki wzorcowe i bezwzorcowe (Pociecha i in. 1988; Grabiński 1992). W metodach bezwzorcowych zmienna syntetyczna jest funkcją znormalizowanych wartości zmiennych wejściowych. Natomiast w metodach wzorcowych wykorzystywane jest pojęcie obiektu wzorcowego, czyli obiektu modelowego o pożądanych wartościach zmiennych wejściowych. Miara syntetyczna konstruowana jest na podstawie pomiaru odległości pomiędzy obserwowanym obiektem a obiektem wzorcowym (Panek 2009).

W opracowaniu do budowy taksonomicznego miernika rozwoju zastosowano metodę wzorcową w podejściu klasycznym. Klasyczny miernik rozwoju oparty jest na zestandaryzowanych wartościach z_{ij} cech diagnostycznych, a więc (Nowak 1990):

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j}, \quad (i = 1, 2, \dots, n, \quad j = 1, 2, \dots, m) \quad (1)$$

Następnie wyznacza się odległości każdego obiektu badania od ustalonego wzorca rozwoju o postaci:

$$d_i = \sum_{j=1}^m |z_{ij} - \phi_j|, \quad (i = 1, 2, \dots, n) \quad (2)$$

przy czym dla symulant $\phi_j = \max_{i=1,2,\dots,n} z_{ij}$, a dla destymulant $\phi_j = \min_{i=1,2,\dots,n} z_{ij}$.

Syntetyczny miernik rozwoju wyznacza się według wzoru:

$$z_i = 1 - \frac{d_i}{d_-} \quad (3)$$

gdzie:

$$d_- = \bar{d} + 2,5S_d,$$

\bar{d} – średnia arytmetyczna współrzędnych wektora odległości \mathbf{d} ,

S_d – ich odchylenie standardowe.

Na podstawie średniej i odchylenia standardowego taksonomicznego miernika rozwoju zbiorów wszystkich krajów Unii Europejskiej podzielono na 4 grupy, obejmujące obiekty o wartościach z następujących przedziałów:

– grupa 1: $z_i \geq \bar{z} + S_z$,

– grupa 2: $\bar{z} + S_z > z_i \geq \bar{z}$,

– grupa 3: $\bar{z} > z_i \geq \bar{z} - S_z$,

– grupa 4: $z_i < \bar{z} - S_z$.

W celu dokonania charakterystyki rynku pracy na obszarach wiejskich w krajach UE zebrano informacje o cechach opisujących jego wybrane aspekty w 2014 roku. W związku z trudnościami zebrania wiarygodnych i porównywalnych danych statystycznych do badania przyjęto następujące cechy diagnostyczne:

X_1 – stopa bezrobocia osób w wieku 15–24 lata (w %) na obszarach wiejskich,

X_2 – stopa bezrobocia osób w wieku 25 lat i więcej (w %) na obszarach wiejskich,

X_3 – wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata (w %) na obszarach wiejskich.

W powyższym zbiorze znalazła się jedna stymulanta, której duże wartości są korzystne z punktu widzenia istoty analizowanego zjawiska (X_3) oraz destymulanty (pozostałe cechy), w przypadku których pożądane są wartości małe. Przyjęte do badania cechy charakteryzowały się wysokim zróżnicowaniem w ramach badanych obiektów; klasyczny współczynnik zmienności przekraczał 10%².

W tabeli 1 przedstawiono wyniki klasyfikacji i grupy typologiczne krajów UE uzyskane na podstawie wartości klasycznego miernika rozwoju charakteryzującego rynek pracy na obszarach wiejskich.

W pierwszej grupie znalazło się 5 państw UE, które wyróżniały się najlepszymi wartościami średnich, w porównaniu ze średnimi ogólnymi, odnoszącymi się do cech charakteryzujących rynek pracy na obszarach wiejskich w 2014 roku. Stosunkowo dobrą sytuacją pod względem badanego zjawiska charakteryzowała się druga grupa, w której znalazło się 9 krajów. Przeciętna sytuacja na rynku pracy na obszarach wiejskich dotyczyła 9 krajów, w tym Polski. Średnie wartości cech grupy trzeciej były zbliżone do średnich dla całej zbiorowości obiektów – stopa bezrobocia osób młodych wynosiła 26,4%, średnia stopa bezrobocia osób w wieku 25 lat i więcej – 10,7%, a średni wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15–64 lata – 60,1%. Grupa czwarta to zbiór 5 państw, charakteryzujących się najgorszą sytuacją na rynku pracy na terenach wiejskich.

² Cechy diagnostyczne charakteryzowały się słabą bądź umiarkowaną asymetrią.

Tabela 1. Ranking krajów Unii Europejskiej pod względem sytuacji na rynku pracy na obszarach wiejskich w 2014 roku

Lp.	Kraje UE	Wartość miernika	Numer grupy typologicznej
1	Niemcy	0,9808	I
2	Austria	0,9511	I
3	Holandia	0,9090	I
4	Wielka Brytania	0,8921	I
5	Dania	0,8734	I
6	Szwecja	0,8107	II
7	Czechy	0,7696	II
8	Estonia	0,7522	II
9	Finlandia	0,7322	II
10	Francja	0,7151	II
11	Luxemburg	0,7090	II
12	Belgia	0,6904	II
13	Słowenia	0,6834	II
14	Rumunia	0,6490	II
15	Łotwa	0,5862	III
16	Malta	0,5833	III
17	Polska	0,5685	III
18	Portugalia	0,5582	III
19	Węgry	0,5558	III
20	Irlandia	0,5494	III
21	Litwa	0,4950	III
22	Słowacja	0,4385	III
23	Cypr	0,3953	III
24	Włochy	0,3519	IV
25	Bułgaria	0,3077	IV
26	Chorwacja	0,2260	IV
27	Grecja	0,0904	IV
28	Hiszpania	0,0414	IV

PODSUMOWANIE

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, z jednej strony, przyspieszyło rozwój gospodarczy i zwiększyło zapotrzebowanie na siłę roboczą. Z drugiej jednak strony otwarcie granic zachodnich spowodowało odpływ znacznej liczby osób, przeważnie młodych, do pracy, głównie w Irlandii, Wielkiej Brytanii czy państwach skandynawskich. Zjawiska te spowodowały znaczne zmniejszenie liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotnych i poprawę innych wskaźników charakteryzujących rynek pracy. Sytuacja na tym rynku na obszarach wiejskich uwarunkowana jest sytuacją społeczno-ekonomiczną nie tylko tych terenów, ale również całego kraju; także pod tym względem zaobserwowano poprawę. Analizując 10 lat uczestnictwa Polski w UE, zauważyć można, że wskaźnik zatrudnienia na wsi wzrósł o ponad 10%, a stopa bezrobocia zmniejszyła się prawie o połowę. Trudno jednak jednoznacznie stwierdzić, czy taka pozytywna tendencja będzie utrzymywała się w latach następnych.

Porównanie sytuacji na rynku pracy na obszarach wiejskich Polski z innymi krajami UE nie jest już tak optymistyczne, o czym świadczy dopiero siedemnasta lokata w rankingu państw członkowskich. Kraj nasz ma jedną z wyższych stóp bezrobocia, a jego wskaźnik

zatrudnienia jest niższy od najlepszego wyniku w Niemczech o 17 p.p. Dlatego niezbędna jest aktywna polityka dotycząca rynku pracy ze strony państwa poprzez promocję inwestycji oraz szkoleń dla bezrobotnych oraz stałe monitorowanie tego zjawiska.

PIŚMIENNICTWO

Aktywność ekonomiczna ludności Polski. 2003. Warszawa, GUS, 18.

Baza danych Eurostat, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=urt_lfp3pop&lang=en,
dostęp: 10.01.2017.

Grabiński T. 1992. Metody aksonometrii. Kraków, AE, 25.

Jarmołowicz W., Knapińska M. 2011. Studium sytuacyjne polskiego rynku pracy (lata 2000–2007),
w: Rynek pracy w Polsce w dobie integracji europejskiej i globalizacji. Red. M. Noga, M.K. Stawicka.
Warszawa, CeDeWu Sp. z o.o., 40.

Kotowska I.E., Matysiak A., Strzelecki P. 2014. Rynek pracy, w: Statystyka społeczna. Red. T. Panek.
Warszawa, PWE, 240, 245.

Kowalka E., Klimanek T. 2015. Obszary wiejskie województwa wielkopolskiego i ich mieszkańcy. Poznań,
Urząd Statystyczny, [file:///C:/Users/IB/Downloads/kowalka_klimanek%202015%2001%2028%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/IB/Downloads/kowalka_klimanek%202015%2001%2028%20(1).pdf),
dostęp: 17.05.2016, 14–20.

Mały Rocznik Statystyczny Polski w latach 2005–2015. 2015. Warszawa, GUS.

Nagaj R. 2011. Rynek pracy w Polsce a integracja europejska, w: Rynek pracy w Polsce w dobie
integracji europejskiej i globalizacji. Red. M. Noga, M.K. Stawicka. Warszawa, CeDeWu Sp. z o.o., 24.

Nowak E. 1990. Metody taksonomiczne w klasyfikacji obiektów społeczno-gospodarczych. Warszawa,
PWE, 88–89.

Obszary wiejskie. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011. 2015. Warszawa, GUS, 34.

Panek T. 2009. Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej. Warszawa, Oficyna
Wydaw. SGGW, 58.

Pociecha J., Podolec B., Sokołowski A., Zając K. 1988. Metody taksonomiczne w badaniach
społeczno-ekonomicznych. Warszawa, PWN, 71.

Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2015 roku. 2015. Warszawa, GUS, 11, 31.

Prognoza ludności na lata 2014–2050. Studia i analizy statystyczne. 2014. Warszawa, GUS, 111.

Rocznik Demograficzny 2016. 2016. Warszawa, GUS, 34–37.

Szaban J.M. 2013. Rynek pracy w Polsce i w Unii Europejskiej. Warszawa, Difin, 15.

Wójcik M. 2009. Wybrane koncepcje wsi we współczesnych badaniach geografii społecznej. Acta
ULodz., Folia Geograph. Soc.-Oecon. 10, 21.

Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń. 2008. Warszawa, GUS, 21.

